

Ηθική. Περιοδικό φιλοσοφίας

Αρ. 6 (2008)

Η θεώρηση της ουτοπίας στο έργο του Κώστα Στρ. Παπαϊωάννου: μία κριτική προσέγγιση

Παναγιώτα Βάσση

doi: [10.12681/ethiki.22704](https://doi.org/10.12681/ethiki.22704)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βάσση Π. (2020). Η θεώρηση της ουτοπίας στο έργο του Κώστα Στρ. Παπαϊωάννου: μία κριτική προσέγγιση. *Ηθική. Περιοδικό φιλοσοφίας*, (6), 61–62. <https://doi.org/10.12681/ethiki.22704>

Γιατί δεν μπορούμε να εξοβελίσουμε την ηθική από τη ζωή μας

Γιούλη Ι. Παπαϊωάννου

Διανύουμε μία εποχή που διακρίνεται από δύο αντίπαλες τάσεις: από τη μία, παραδοσιακές αξίες, θεσμοί και διάφορες άλλες έννοιες ή ανθρωπινες εκδηλώσεις, όπως η θρησκεία ή η ηθική, τίθενται υπό αμφισβήτηση· από την άλλη, καταβάλλονται σημαντικές προσπάθειες να διασωθεί το κύρος όλων αυτών των εννοιών που έχουν μπει στο στόχαστρο της αμφιβολίας – ενίοτε και της αποδοκιμασίας. Αλήθεια, θα μπορούσαμε να εξοβελίσουμε την ηθική από τη ζωή μας εύκολα, αβίαστα και, κυρίως, χωρίς να δημιουργηθεί ένα δυσαναπλήρωτο κενό;

Αυτό ακριβώς το ερώτημα επιχειρείται να απαντηθεί στο πλαίσιο της εν λόγω μελέτης, όπου αν τελικά αναδεικνύεται η ανάγκη διαφύλαξης της ηθικής είναι όχι τόσο για να αποφευχθούν περιπτώσεις ηθικής ασυδοσίας όσο γιατί επιβάλλεται από την ίδια μας τη φύση – τη φύση μας ως όντων που μιλούν και χειρίζονται το γλωσσικό μέσο για λόγους που δεν περιορίζονται απλώς στην επιβίωσή μας αλλά εκτείνονται στη μετάδοση υψηλών νοημάτων.

Η θεώρηση της ουτοπίας στο έργο του Κώστα Στρ. Παπαϊωάννου. Μία κριτική προσέγγιση

Παναγιώτα Βάσση

Το πνευματικό έργο του Κώστα Παπαϊωάννου διακρίνεται συμβατικά σε τρία πεδία που αντιστοιχούν σε τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους:

α) 1942- 1958: «ανθρωπιστική» περίοδος, β) 1954-1967: «μαρξιστική» περίοδος, γ) 1968-1981: «λενινιστική» περίοδος.

Η ένταξη της ουτοπίας ως θεματικού-κριτικού πεδίου στη σκέψη του Παπαϊωάννου διέρχεται και συνέχει και τις τρεις περιόδους του έργου του:

Στην πρώτη περίοδο, ο συγγραφέας θέτει το πλαίσιο όλων των κατοπινών του προβληματισμών, προβαίνει σε κριτική των ουτοπιών που παρουσιάστηκαν μετά τη διάλυση του αρχαίου κόσμου και οι οποίες διατυπώθηκαν άλλοτε ως αιτήματα επιστροφής σ' αυτόν, άλλοτε ως προτάγματα αποκατάστασης της διασπασμένης πια Ενότητάς του. Εδώ εδράζεται η κριτική στην Αναγέννηση, στο Διαφωτισμό και στο θετικισμό, με επιμέρους εκτενείς αναφορές στο Hegel και το Marx.

Στη δεύτερη περίοδο, ο Παπαϊωάννου παρουσιάζει μία διπλή κριτική στο πλαίσιο της σοσιαλιστικής σκέψης: αφενός η, σημαντική αλλά όχι εντελώς πρωτότυπη, κριτική στο μαρξισμό, αφετέρου η καινοφανής κριτική του ίδιου του μαρξικού έργου. Στα κείμενα αυτής της περιόδου, κομβικής σημασίας αναδεικνύεται ο «διάλογος Marx-Hegel» και η κριτική εστιάζεται στην εγγελιανή και τη μαρξική ουτοπία.

Στην τρίτη περίοδο, οι δημοσιεύσεις του Παπαϊωάννου αφορούν κυρίως στην κριτική του Λένιν, του λενινισμού και του σταλινισμού, καθώς ο συγγραφέας αναζητά όλα τα συστατικά στοιχεία που συγκρότησαν τον ολοκληρωτισμό, όχι ως θεωρητική αφαίρεση, αλλά ως υπαρκτό καθεστώς στο όνομα του πραγματοποιημένου μαρξισμού (Η «δυστοπία» του μπόλσεβικισμού).

Η κριτική του Παπαϊωάννου στις διατυπωμένες ουτοπίες –κατεξοχήν πολιτικές– δε στρέφεται ενάντια στην ίδια την ουτοπία, ως αναζήτηση εναλλακτικών δυνατοτήτων, ως διανοητική άσκηση ή ως κριτική αμφισβήτηση της πραγματικότητας. Αντικείμενο της εισήγησης είναι το περιεχόμενο αυτής της κριτικής (πού και πώς εστιάζεται) και η κριτική της.

Φαίδρος – Ηθικά Νικομάχεια: σημειολογική και τελεολογική επιλογή ανάλυσης

Ηλίας Σούλιος

Η παρούσα μελέτη αφορά στη διερεύνηση, την κατά αντιπαράθεση εξέταση του πλατωνικού διαλόγου Φαίδρος και του αριστοτελικού έργου Ηθικά Νικομάχεια. Η ερμηνευτική προσέγγιση των κειμένων εστιάζεται συγκε-